

Verhoging fiscale spilleeftijd wordt versneld en dus ... met knelpunten

12

Column

De pensioen crisis heeft de laatste jaren volop in de belangstelling gestaan. Als gevolg van tegenvallende beleggingsrendementen, lage rentestanden, de stijgende kosten voor pensioengaranties en de stijging van de levensverwachting zijn de pensioenlasten dramatisch toegenomen en is het pensioenstelsel dringend toe aan herziening.

Zowel op nationaal als Europees niveau zijn de beleidsmakers en sociale partners inmiddels druk in de weer met het pensioendossier. Op 16 februari 2012 verscheen het zogenaamde White paper van de Europese Commissie, waarin een aantal gemeenschappelijke punten van zorg over de problemen in de Europese pensioenstelsels wordt benoemd, zoals de vergrijzing van de bevolking en de huidige financiële en economische crisis. Het stelt daarnaast een agenda vast om de pensioenen op de lange termijn adequaat en duurzaam te maken. Daarnaast heeft EIOPA (Europese toezichthouder op pensioenen) op 15 februari 2012 op verzoek van de Europese Commissie een advies gegeven inzake de herziening van de zogenaamde Pensioenfondsenrichtlijn.²

In ruim 500 bladzijden heeft EIOPA alle beleidsopties de revue laten passeren ten aanzien van de technische onduidelijkheden en tekortkomingen van de Pensioenfondsenrichtlijn.

In Nederland is op 4 juni 2010 het Pensioenakkoord gesloten dat op 9 juni 2011 gevolgd is door het Uitwerkingsmemorandum. In dit memorandum worden de afspraken in het Pensioenakkoord uitgewerkt, zoals het schokbestendig maken van de pensioenen door middel van het levensverwachtingsaanpassingsmechanisme en het rendementsaanpassingsmechanisme, de premiestabilisatie, de discontovoet op basis van fondsrendement en het vervallen van de verplichte buffers.

Bij alle commotie over de problemen ten aanzien van de vernieuwing van het Nederlandse pensioenstelsel worden soms de fiscale knelpunten over het hoofd gezien.

In het Wetsvoorstel verhoging pensioenleeftijd, extra verhoging AOW en flexibilisering AOW³ ('Wetsvoorstel verhoging pensioenleeftijd') is uiteindelijk opgenomen dat voor het aanvullende werknemerspensioen in de tweede pijler de fiscale pensioenrichtleeftijd verhoogd wordt van 65 jaar tot 67 jaar met ingang van 1 januari 2014. De fiscale maximale opbouwpercentages worden niet verhoogd en blijven derhalve gehandhaafd op 2% voor eind- en 2,25% voor middelloonregelingen. De werknemers geboren vóór 1950 behouden hun fiscale overgangsregeling: de fiscale spilleeftijd blijft voor deze groep werknemers gehandhaafd op 60 jaar. Daarnaast blijft het zogenaamde 40-deelnemingsjarenpensioen voortbestaan, zij het dat de regeling wordt aangepast in verband met de verhoging van de AOW-leeftijd.

1 Jos Gielink; Bergamin & Gielink pensioenrechtadvies B.V.

2 Richtlijn 2003/41/EG betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening, *PbEU* 2003, L 235/10-21.

3 *Kamerstukken II* 2011/12, 33 046, nr. 3.

De nieuwe fiscale kaders zijn in veel opzichten nog steeds ruimhartig te noemen. Niettemin zijn er nog wel enige belangrijke knelpunten aan te wijzen.

Overgangsregeling voor 55-plussers wenselijk

Allereerst valt op dat er, anders dan bij de Wet VPL,⁴ géén overgangsregeling is getroffen voor de werknemers die bij de invoering van de fiscale maatregel zich in de laatste jaren vóór pensionering bevinden. Een regeling om degenen die op 1 januari 2014 bijvoorbeeld 55 of 60 jaar en ouder zijn (dit zijn dus de geboortejaren vanaf 1954 respectievelijk 1959) te ontzien, is niet in het wetsvoorstel opgenomen. Hoewel er begrip voor is, dat de regering in deze moeilijke tijden onverkort voorrang geeft aan de budgettaire doelstelling om 700 miljoen euro te besparen, blijft het voor de betreffende groep niettemin een zeer pijnlijke ingreep. De mogelijkheden om met fiscale aftrek bij te sparen voor een vol pensioen bij leeftijd 65 zijn beperkt. Het 40-deelnemingsjarenpensioen biedt fiscaal ruimte voor hogere inkomensgroepen, maar de individuele werknemer is hier afhankelijk van collectieve afspraken. Bovendien wordt dit pensioen pas toegekend en gefinancierd zodra de 40-deelnemingsjaren bereikt zijn. Voor het overige biedt de werkbonus nog enig soelaas. Voor de overige groepen zit er niets anders op dan genoegen te nemen met een lager pensioen of er zal moeten worden doorgewerkt na 65 jaar. Hoewel de participatiegraad van oudere werknemers een positieve tendens te zien geeft, is de mogelijkheid om door te werken ná 65 jaar nog niet ruimschoots voorhanden.

Eis waardeoverdracht bij aanvulling pensioentekort moet vervallen

In een tijdspanne van vijf jaar is de fiscale spilleeftijd met maar liefst zeven jaar verhoogd. Het is dan wél van belang dat het fiscale regime zo min mogelijk belemmeringen kent om een beoogde opbouw van 70% van het laatstgenoten salaris op basis van deze hogere spilleeftijd daadwerkelijk te realiseren.

Hierbij doen zich nog belangrijke knelpunten voor. Zo is het nog steeds niet mogelijk om in alle gevallen pensioentekorten over diensttijd die is doorgebracht bij vorige werkgevers in te kopen. Voor inkoop van diensttijd doorgebracht ná 8 juli 1994 eist de Wet op de loonbelasting 1964 dat er een waardeoverdracht heeft plaatsgevonden.⁵ Toen deze bepaling in 1999 werd ingevoerd, was het fiscale diensttijde tekort dat zich kon voordoen, indien geen waardeoverdracht had plaatsgevonden, maximaal vierenhalf jaar. Wij zijn nu inmiddels ruim 12 jaar verder en het maximale tekort is nu opgelopen tot bijna 18 jaar. Door de tekorten bij pensioenfondsen en de snelle afname van het aantal werknemers met een eindloonregeling is er steeds minder sprake van een mogelijkheid of wens tot waardeoverdracht. Het is derhalve zaak dat deze eis van waardeoverdracht zo spoedig mogelijk vervalt. Op deze manier kan de werknemer die dat wenst het volledige pensioentekort over diensttijd die is doorgebracht bij vorige werkgevers repareren.

Korten van pensioen: het inhaalverbod moet worden opgeheven

Op 27 september 2011 heeft de Belastingdienst op de pensioensite een Vraag & Antwoord gepubliceerd, waarin wordt ingegaan op de fiscale gevolgen van korten van pensioen bij onderdekking van een pensioenfonds.⁶

4 Dit is de wet die de afschaffing van de fiscale vroegpensioen en VUT-faciliteiten regelde.

5 Vgl. art. 10a lid 1 onderdeel f en art. 10a lid 2 Uitvoeringsbesluit loonbelasting 1965.

6 Vraag & Antwoord 11-025 d.d. 27 september 2011, www.belastingdienstpensioensite.nl.

Volgens het Vraag & Antwoord van de Belastingdienst bestaat er géén fiscale ruimte voor hernieuwde pensioenopbouw om de gevolgen van het korten ongedaan te maken. Ter onderbouwing van dit standpunt zijn twee argumenten aangevoerd:

- de korting is voorwaardelijk en kan eventueel worden hersteld;
- volgens de Pensioenwet is korten een vorm van afkoop. Het fiscale gevolg hiervan is dat herstel fiscaal niet meer mogelijk is. Afgekochte pensioenrechten kunnen niet nogmaals worden opgebouwd. De gedachte hierbij is dat het fiscaal niet mogelijk is om tweemaal lasten te nemen voor dezelfde opbouw van rechten.⁷

Ten aanzien van het laatste ('afkoop'-)argument kan worden opgemerkt dat in art. 65 Pensioenwet een korting met inachtneming van de voorwaarden van art. 134 Pensioenwet níet als afkoop wordt aangemerkt.

Er is fiscaal ook géén inhaalverbod in de wet opgenomen om de korting van het pensioen te herstellen. Indien de werkgever herstelbetalingen verricht om korting te voorkomen, wordt er ook voor een tweedemaal een fiscale last in aanmerking genomen voor dezelfde aanspraak. Er is geen fiscale regel die zich hiertegen verzet.

Het is mogelijk dat de korting zodanig wordt uitgevoerd dat voorwaardelijke herstelrechten ontstaan. Dit hangt af van de wijze waarop partijen de korting doorvoeren. Dit is echter onvoldoende aanleiding om bij voorbaat aan te nemen dat er voorwaardelijke herstelrechten zijn. Zelfs als een herstelrecht wordt toegekend, is het de vraag wat de waarde van het inhaalrecht is. Naar de huidige stand van zaken is het de vraag of en zo ja in welk tempo fondsen zich gaan herstellen. De ontwikkeling van de levensverwachting, de rendementen en de rekenrente geven geen aanleiding tot al te groot optimisme.

De argumenten om een wettelijk inhaalverbod te onderbouwen houden echter mijns inziens geen stand.⁸ Daarnaast is er geen maatschappelijk draagvlak om betrokkenen fiscaal de inhaal te ontzeggen. Het ligt meer voor de hand om fiscaal bij de inhaal uit te gaan van de gekorte aanspraken.

7 Dit argument wordt genoemd door B.G.J. Schuurman, 'Wat is jouw ambitie?' *PensioenMagazine* 2010/203, p. 4 en 5.

8 'Fiscus werkt tegen' van mr. J.A. Gielink CPL en mr. W.M. Minnaard, *FD* 15 maart 2012.